

BEHEERST

---

unter

ze trekken brommend over
laag grommend
leeg gelost
op de weg terug
er is geen weg meer terug

uber

ruhig

unter

zelfs in dit raamloze vertrek
met bleek kunstlicht
zag ik vannacht de schaduwen overvliegen
pantseren vogels
met volle, zware vleugels

uber

ruhig, frau

unter

ze hebben de rust meegebracht vannacht
losgelaten boven de stad
ik heb de razende woede van jaren doorgeslikt
de kou is opgetrokken
de kou hangt nu om u
u rilt, commandant
wilt u een deken?

uber

ruhig bleiben

unter

u trilt
zoals een hand die boven een kaars gehouden wordt
vingers wijd gespreid
palm vlak boven de vlam
een warme gloed spoelt over de hand
maar al snel snijdt de hitte in het vlees
het brandt, commandant
voelt u de pijn?

uber

krank

unter

u praat anders

uber

wie

unter

u

uber

ruhig bleiben

unter

anders

gerichter

gefragmenteerd

u praat gemitrailleerd

uber

wasser

unter

weet u, dat ik pas dorst krijgt als u dat zegt?

ik ben verpavloft

mijn behoeften worden bepaald door uw bevelen /

uber (*onderbreekt*)

bitten

unter (*herhaalt*)

door uw *bitten*

ik kan mijn eten alleen doorslikken als het u belieft

pas plassen als u het teken geeft

u regeert met uw *bitten* mijn behoeften

ik kan niet zonder u

en uw woorden

zonder hen kan ik niet eten en drinken

ik wil u danken voor uw bevelen

uber

denken

unter

een ongesponnen draad heeft onze levens aan elkaar geregen

maar u noch ik weet waar de naad loopt

unter

nachricht

unter

ze zijn vertrokken, commandant

ik hoor niets meer

het is stil

ze komen

het zal niet lang meer duren

uber

anrufen

unter

u hoort ook niets meer
het is uw hard dat luid bonkt
gevoed door angstbloed dat door uw aderen stroomt
de angst voor een leeuw geeft onvermoede krachten
en laat je sneller rennen dan je trainen kan
maar de onwetendheid
die uw angst nu aanwakkert
slaat onverbiddelijk lam

uber

ruhig

unter

niets houdt u tegen, commandant
geen muren, geen tralies
u kunt mij zo achterlaten
de sleutel van de enige deur hebt u
en toch zit u gevangen, commandant
omdat u niet weet hoe het er achter de deur uit ziet
wat daar heeft plaats gevonden
vannacht
u weet niets, commandant
net als ik bent u gevangen
mijn tralies zijn van ijzer
u bent gevangen door onwetendheid

uber

muß melden

unter

commandant
de telefoonlijn verbroken, commandant
communicatie niet mogelijk, commandant
afwachten, commandant
rustig, *ruhig*, afwachten, commandant
op de soldaten die komen gaan
twijfel daar niet aan, commandant
de soldaten van de vrijheid komen, commandant
mein freiheit
mein nieuw neue veroverde selbstandigheit, mein herr commandant
wachten sie ruhig ab, herr commandant!
Abschluß! Ende! Ablauf! Auslauf! Endlauf! Endpunkt! /

uber (*onderbreekt*)

SCHWEIG!

HALTEN SIE MAUL!

STILL!

STIL!

ik befehl u!

omdat er vannacht vliegtuigen met bommen de stad hebben platgegooid
denkt u met mij te kunnen spotten?

mijn Sprache belachelijk te kunnen maken
mij te tarten, sarren, nach zu affen!
dat is wat ik uiteindelijk ben in uw ogen:
ein Affe!
onderontwikkeld
instinctief
gedreven door de drift van overleven
u ziet mij slechts als een instrument
van mijn superieuren
een ingecalculeerd verlies
ik zeg u:
een kat in het nauw maakt rare sprongen

unter

u bedreigt mij?

uber

waarom niet?

unter

u denkt dat ik nog bang kan zijn van u?
na al die jaren?

uber

heb ik u ooit reden gegeven om bang van mij te zijn?

unter

hebt u mij ooit reden gegeven niet bang van u te zijn?

uber

u at goed
u dronk goed
het ontbrak u aan niets

unter

ik heb een vergroeide rug van het liggen
mijn lijf is slap
omdat ik niet meer dan twee passen kan lopen
en het ontbreekt mij aan niets?

uber

u kent geen ellende

unter

ik ken u

Uber

nog nooit heeft u mij gehaat
heeft deze nacht u zo veranderd?

unter

ik heb mij laten meeslepen

door dit
door u
ik had de hoop verloren
maar na vannacht
houdt het op
ik heb nieuwe moed gevonden
ik weet weer wie ik ben

uber

u heeft een interpretatie gevonden, vrouw
de bommen
het fluiten
u vult de leegte en onzekerheid
met zelfverzonnen hoop van verlossing
precies als toen men God verzon

unter

als de zon deze morgen opkomt
en waarom zou de zon deze morgen niet opkomen
dan zal ze schijnen over een andere stad
een stukke stad
ja, ze zal schijnen over een in stukken geslagen stad
waar gaten met rafelige randen de asfaltwegen ontsieren
de rode dakpannen van de arbeidershuizen liggen vergruisd in de tuintjes
lantaarnpalen lijken als lucifers over de stad gestrooid
de huizen zijn leeg, de ruiten kapot
mannen, moeders, maagden en verslaafden zitten in elkaar gedoken
samen ondergronds
totdat de stilte wenkt
en de luiken van de kelders opzwaaien
uit het zwart komt een jongeman naar voren
de zon schijnt eerst op zijn schoenen
grijs versleten legerkisten, zonder veters
de tongen van de laarzen wiegen op en neer
met elke stap die de jongen neemt
glijdt het witte licht van de zon naar boven
over de pijpen van zijn bruine ribbroek
over zijn kruis
zijn broek staat open
de knoop ontbreekt
de rits is stuk
een dun koord rond zijn middel
houdt de broek op zijn heupen
de jongen stapt verder het licht in
hij draagt een gescheurd zwart hemd
hij heeft dikke bovenarmen
de strook licht glijdt van zijn blote hals naar zijn kin
een lichtblonde baard
met zwarte vegen
de jonge man houdt een hand voor zijn ogen
schermt zijn ogen af
terwijl hij volledig in het licht stapt
hij laat zijn hand zakken

sluit zijn ogen
spreidt zijn armen
richt de palmen van zijn handen naar de hemel
en laat zijn hoofd in zijn nek rusten
zo staat hij daar
als deze morgen de nieuwe zon zal schijnen over de oude stad

uber

u praat over verlossing?
mijn god, wat bent u onnozel
wat heeft ons hier gebracht, denkt u?
het lot?

unter

nee, u en de uwen
mannen met snorren

uber

u heeft die mannen nooit gezien
u weet niet wie ze zijn
wat ze doen

unter

kijk naar me!
ik mergel uit
dat doen ze

uber

feiten zijn vreemd genoeg interpreteerbaar
ik zal u mijn interpretatie eens voorschotelen
en u mag daar rustig van proeven
of hoe zei u dat:
het belooft mij
het belooft mij
dat u eet van mijn zinnenpastei

unter

mag ik op u overgeven?
zeg me dat dat mag

uber

velen van ons zijn gestorven voor u
en u kan slechts kotsen?

unter

was u maar gestorven voor mij

uber

wat zal er dan veranderen als ik sterf?
wat zal er gebeuren als al mijn kameraden sterven?

Unter

revolutie

uber

er zal gesproken worden, ja
en gejuicht
er zullen nieuwe vlaggen wapperen, ook dat
men zal vreugdeschoten lossen
nachtenlang zal men drinken
en gedronken worden
maar als het land uit zijn roes ontwaakt
zal het leger zijn dan nu
de vijand is verslagen
wat rest is de ravage
die ten minste nog enige houvast biedt
de ravage is nog op te ruimen
geeft een gevoel van trots
van bezig zijn en wederopbouw
maar als het hele land aan kant is
en de stad gerepareerd
als de mensen weer veilig in pas geveerde huizen wonen
dan slaat de wanhoop in:
wat nu?

unter

u bent bang
u beeft

uber

ben je dan echt zo stupide?
ik spel het voor je uit
maar je luistert gewoon niet!
waarom is dat?
vanwaar die misplaatste arrogantie?

Unter

ja, goed zo
kom maar
laat maar gaan

Uber

NEIN!

Unter

u lijkt haast wel menselijk, commandant

Uber

luister naar me
luister verdomme naar me
we gaan stuk
we gaan er aan
niet alleen de mannen met snorren
maar wij
u en ik
we verdwijnen

als sterren in de dag
er is geen vervanging

Unter

u vergist zich
uw vervanging is al onderweg

Uber

dat bedoel ik:
vervanging is al onderweg
ik word vervangen
u blijft gevangen

unter

anders

uber

andere mensen
andere woorden
andere idealen
maar er verandert niets

unter

ik ben anders geworden
het zal nooit meer hetzelfde zijn als deze jaren

uber

u bent anders door mij, mevrouw!
en ik door u

unter

ik ben u niets verschuldigd, commandant
haalt u zich /

uber

u bent mij alles verschuldigd
alles!
u leeft dankzij mij

unter

dankzij uw woorden, commandant
eet, frau
drink, frau

uber

wie denkt u dat dat was vannacht?
vrienden?
mensen die voor niets hun leven opofferen?
ik kwam ook met goede bedoelingen
maar het werd al snel corrupt
het pluche waar de snorren vannacht van verdreven zijn
is alweer ingenomen
het was al bezet voordat het leeg was, mevrouw

alleen wij bestaan nog
als een miniatuur van de bezetting
ik kan niet zonder de bezetting
de bezetting zit in mij
diep in mij
is geworteld in mij
ik ga dood zonder de bezetting
net als u!

unter

ik ga dood *van* de bezetting

uber

dat denkt u
u gedachten zijn besmet
door die bommen van vannacht
u moet niet denken
u moet voelen
ik beveel u te voelen!
VOEL!

unter

IK KAN NIETS MEER VOELEN!
dat probeer ik u duidelijk te maken, commandant.
Herr commandant, u heeft mij opgebruikt.
leeggezogen, kapot beveelt!
ik kan alleen nog maar denken
en hopen.
en hopen is geen emotie, dat is een bedachte schijn
zoals men ooit god verzon, zo was het toch!
ik ben te onnozel en stupide om nog iets te voelen.
ik ben een zak vel met botten
en verschrompelde hersenen.
maart een hart
dat zult u niet kunnen vinden in dit versleten lichaam
dat heeft u opgegeten
gulzig als u was
u kunt mij niet meer raken
ook al wilt u dat zo graag, commandant
ik ben onaantastbaar geworden
achter deze tralies
u bent alleen, herr commandant
u bent een sneeuwvlok in een zomernacht
en als de zon opkomt
zult u smelten
kijk naar buiten, commandant
de lucht kleurt donkerblauw
spoedig zal het ochtend zijn
misschien moest u maar vluchten, commandant
misschie.../

uber (*onderbreekt*)

Ruhig, Frau

unter

Ja, commandant

uber

ik heb liever niet

dat u mijn nog commandant noemt, mevrouw

stilte

uber (*herhaalt*)

ik heb liever niet dat u mij.../

unter

ja, comman... (*onderbreekt*)

ja, meneer